

Børns levestandard i Grønland

Sammenfatning af rapportserien
Børns levestandard i Grønland
– del 1, 2 og 3 samt anbefalinger

Sissel Lea Nielsen, Christina W. Schnohr, Steen Wulff

Meeqqat Inuusuttullu Pillugit Ilisimasaqarfik

Videnscenter om Børn og Unge | Documentation Centre on Children and Youth

© MIPI – Videnscenter om børn og unge, Nuuk 2008

Projektansvarlig: Nina Banerjee, Louise Mortensen

Publikationen kan frit downloades og kopieres. Gengivelse er tilladt med korrekt kildehenvisning.

Skrifter, der omtaler, anmelder, henviser til eller gengiver MIPI – Videnscenter om Børn og Unges publikationer, bedes sendt til centret.

Rapporten er udgivet på grønlandsk med titlen:

Kalaallit Nunaanni meeqqat inuuniarnerat

- Meeqqat pissakiliortut – Ilaqutariinni aningaasarliortuni meeqqanik angajoqqaanillu apersuilluni misissuineq
- Kalaallit Nunaanni meeqqat piitsuunerat – Inoqutigiit meerartallit isertitaat kisitsisinngorlugit paasissutissat atorlugit misissueqqissaarneq
- Meeqqat Pisinnaatitaaffii pillugit FN-ip isumaqatigiissutaa aamma naammaginatumik inuuneqarnissamut meeqqap pisinnaatitaanera

Rapporten er også udgivet på engelsk.

Indholdsfortegnelse

Forord	4
Rapportseriens formål og opbygning	8
Formål	8
Opbygning	9
Sammenfatning af Børns levestandard i Grønland – del 1, 2 og 3	11
Børn med afsavn – interviewundersøgelse med børn og forældre i familier med knap økonomi – Børns levestandard i Grønland – del 1	11
Børnenes bevidsthed om og håndtering af familiens knappe økonomi.....	15
Børnefattigdom – en statistisk analyse af indkomstdata for husstande med børn – Børns levestandard i Grønland – del 2.....	21
<i>Resultater</i>	23
Metodiske forbehold	27
FN's Børnekonvention og barnets ret til en tilstrækkelig levestandard – Børns levestandard i Grønland - del 3.....	28
Anbefalinger	34
Anbefalinger fra børn og unge i Grønland	34
Anbefalinger på baggrund af statistisk analyse af børnefattigdom i Grønland.	36
Anbefalinger på baggrund af praksis fra FN's Børnekomité.....	37
Litteraturliste	39

Forord

I den grønlandske offentlighed har der været flere debatter om børns levestandard, indkomstforskelle og fattigdom. På trods af at disse debatter i høj grad drejer sig om børn og forhold, der berører børn, har børns egne stemmer været stort set fraværende. Der har også manglet et statistisk grundlag for at vurdere, hvor mange børn der er berørt af fattigdomsproblemer, eller lever uden en tilstrækkelig levestandard.

Derfor har MIPI – Videnscenter om Børn og Unge besluttet at iværksætte undersøgelsen *Børns levestandard i Grønland*. MIPI har til opgave at indsamle, skabe og formidle oplysninger med udgangspunkt i barnet, og denne undersøgelse er således et led i bestræbelsen på at løfte denne opgave. Mere konkret er det håbet, at der med undersøgelsen leveres et grundlag for en kvalificeret debat om børns levestandard og målrettede tiltag på området. Det er også håbet, at hele eller dele af undersøgelsen vil blive gentaget senere enten af MIPI eller andre, så det kan undersøges, om der sker en udvikling i børns levestandard.

Undersøgelsen består af tre dele, som er udgivet i hver sin rapport:

Børn med afsavn – interviewundersøgelse med børn og forældre i familier med knap økonomi

Børns levestandard i Grønland – del 1

Ud fra et børneperspektiv beskriver rapporten, hvordan børn fra familier med knap økonomi oplever og håndterer deres families økonomiske situation. Ud over interviews med børn og forældre fra familier med knap økonomi er rapporten baseret på stile skrevet af elever i folkeskolens 9.-10. klasser og tegninger af børn i alderen 11-12 år.

Børnefattigdom – en statistisk analyse af indkomstdata for husstande med børn

Børns levestandard i Grønland – del 2

Baseret på udtræk fra Grønlands Statistik om indkomster, sociale ydelser og husstandssammensætninger beskriver rapporten, hvor mange børn der kan betegnes som værende berørt af fattigdom i Grønland. Rapporten analyserer, hvilke faktorer der er kendetegnende for, at et barn lever i fattigdom. Der er i Grønland ikke en officiel fastlagt fattigdomsgrænse, som rapporten kan tage udgangspunkt i. Rapporten bruger derfor i stedet andre internationalt anerkendte metoder.

FN's Børnekonvention og barnets ret til en tilstrækkelig levestandard

Børns levestandard i Grønland – del 3

Tredje del af rapportserien bygger videre på analyserne i *Børns levestandard i Grønland – del 1* og inddrager resultaterne fra *Børns levestandard i Grønland – del 2*. Rapporten handler om, hvorvidt børn fra familier med knap økonomi har en tilstrækkelig levestandard, som de har ret til ifølge artikel 27 i FN's Børnekonvention. Rapporten beskriver også, hvilke pligter der påhviler myndighederne i forhold til Børnekonventionen og refererer til en række anbefalinger fra FN's Børnekomité, som fører tilsyn med børns rettigheder.

Nærværende publikation er en sammenfatning af resultaterne fra rapportserien *Børns levestandard i Grønland*.

Tak

MIPI vil gerne sige hjertelig tak til de børn og forældre, der har deltaget i interviews, skrevet stile og tegnet tegninger. Uden jer ville denne rapportserie ikke være blevet til noget. Vi håber, I vil kunne se jeres indsats afspejlet i den debat, som rapportserien skaber.

Dertil skal der også lyde en stor tak til de kommuner og kommunalt ansatte, som har støttet undersøgelsen. Det har de gjort ved at skaffe kontakt til interviewpersoner og sørge for at alt det praktiske omkring transport, indkvartering og tolkning har kunnet lade sig gøre. Kommunerne har også støttet økonomisk, idet de har stået for indkvartering og/eller tolkning. Det viser, at der også fra de offentlige myndigheders side er en stor interesse for at belyse børns levestandard.

Skoler og institutioner for børn har også været behjælpelige med at arrangere stileskrivning og tegninger. Pisiffik og Malik Svømmehal har bidraget med gaver til de interviewede børn. En række privatpersoner har derudover støttet denne undersøgelse, fx ved at lade forfatterne bag undersøgelsen bo hos dem. Alle disse skal også have tak.

Desuden har der til projektet være tilknyttet en følgegruppe. Den har bestået af repræsentanter fra KANUKOKA (De Grønlandske Kommuners Landsforening), Familiedirektoratet, Direktoratet for Kultur, Uddannelse, Forskning og Kirke, Direktoratet for Boliger og Infrastruktur, Direktoratet for Sundhed, Grønlands Statistik, Ilisimatusarfik (Grønlands Universitet) og Soralak (Grønlandsk Ungdoms Fællesråd). Grønlands Statistik har dertil stillet arbejdsplads og løbende sparring til rådighed i forbindelse med udarbejdelse af den statistiske analyse, hvilket har været til stor nytte. Følgegruppen har generelt bidraget til at højne kvaliteten af undersøgelsen med grundige kommentarer og mange forslag, for hvilke de skal have tak.

MIPI-medarbejdere Louise Mortensen, Lona Lynge, Katti Frederiksen, Hanne K. Hansen og Avijâja Absalonsen skal også have tak for assistance til oversættelse, koordinering og lancering.

Der skal ligeledes lyde en tak til Professor Jens Qvortrup, Institutt for Sosiologi og Statsvitenskap i Trondheim og Christoffer Ulrik Badse, Projektleder i Institut for Menneskerettigheder i København, for gennemlæsning og kritik af *Børns levestandard i Grønland – del 3*.

Endelig har en række fonde og sponsorer muliggjort undersøgelsens gennemførelse ved at finansiere den. Det drejer sig om Augustinus Fonden, Kommissionen for Videnskabelige Undersøgelser i Grønland, Grønlands Hjemmestyres Forskningspulje, Knud Højgaards Fond, Kalaallit Røde Korsiat samt NAPA/Nordens Institut i Grønland. Disse skal have mange tak for støtten.

Naaja H. Nathanielsen
Bestyrelsesforkvinde

Nina Banerjee
Centerleder og projektansvarlig

Rapportseriens formål og opbygning

Formål

Formålet med rapportserien *Børns levestandard i Grønland* er at tilvejebringe viden om børnefattigdom og konsekvenser for børn af at leve i familier med knap økonomi. Denne viden kan danne baggrund for at formulere og udmønte indsatser til bekæmpelse af børnefattigdom samt forbedre børns levestandard i Grønland.

Formålet søges opfyldt ved for det første at give et indblik i børns oplevelse og håndtering af at leve i en familie med knap økonomi. For det andet ved at kortlægge, hvor mange børn der lever i fattigdom, og for det tredje ved at undersøge om børn fra familier med knap økonomi nyder deres ret til en tilstrækkelig levestandard i henhold til i artikel 27 i FN's Børnekonvention.

Rapporternes grundlag er:

- 1) En kvalitativ interviewundersøgelse med børn og forældre fra familier med knap økonomi samt stile fra folkeskolens 9.-10. klassetrin og tegninger af børn i alderen 11-12 år. Det kvalitative materiale er indhentet i hovedstaden, Nuuk, samt byer og bygder i Nordgrønland.
- 2) En kvantitativ undersøgelse af omfanget af børnefattigdom, der baseres på indkomstdata fra Grønlands Statistik med alle husstande med børn i 2004.
- 3) Analyse af retten til en tilstrækkelig levestandard i henhold til artikel 27 i FN's Børnekonvention i en grønlandsk kontekst.

Som grundlag for rapporterne indgår også viden og erfaringer fra samtaler med fagfolk om børns levestandard samt møder med skoleklasser på forskellige klassetrin, hvor eleverne er blevet undervist i, og været i dialog omkring børns levevilkår og rettigheder.

Opbygning

Rapportserien *Børns levestandard i Grønland* består af tre delrapporter.

Børns levestandard i Grønland – del 1 indeholder en analyse af interviews med 24 børn og deres forældre fra familier med knap økonomi. Kriteriet for udvælgelsen af familier har været, at en eller begge forældre modtager offentlig hjælp, fordi de ikke selv er i stand til at skaffe sig og familien det nødvendige til livets opretholdelse.

Analysen sætter fokus på børnenes oplevelse og håndtering af familiens økonomiske og materielle situation, men også på forhold af social karakter såsom fritidsaktiviteter, skolegang, venskaber, familieliv mv. Det beskrives, på hvilke områder og i hvilket omfang børn oplever afsavn i hverdagen på grund af familiens knappe økonomi.

Børns levestandard i Grønland – del 1 indeholder endvidere en analyse af 71 stile fra 9.-10. klasses elever om, hvordan det påvirker børn og unge, når familien har for få penge, og hvad der er vigtigt for, at børn og unge har det godt. Delrapporten indeholder desuden en analyse af tegninger fra 36 børn i 11-12 års alderen, som illustrerer, hvordan det er at være barn i en familie med henholdsvis mange penge og få penge. De børn, der har skrevet stile og lavet tegninger, er ikke som i interviewundersøgelsen udvalgt efter specifikke kriterier, men repræsenterer forskellige indkomstgrupper i det grønlandske samfund.

Børns levestandard i Grønland – del 2 indeholder en statistisk analyse af børnefattigdom i Grønland. Fattigdom analyseres ud fra tre forskellige mål for fattigdom, *relativ fattigdom*, *trangsvurderet hjælp fattigdom* og *implicit fattigdom*. Med disse mål som udgangspunkt beskrives det hvor mange børn, der lever i fattigdom. Rapporten analyserer ydermere hvilke faktorer der er kendetegnende for børn der klassificeres i fattigdom.

Børns levestandard i Grønland – del 3 handler om børn fra familier med knap økonomi og FN's Børnekonvention. Delrapporten redegør for indholdet af retten til en tilstrækkelig levestandard i henhold til konventionen, og analyserer om børn fra familier med knap

økonomi nyder denne ret. Desuden redegøres for hvilke pligter, der påhviler grønlandske myndigheder i forhold til at sikre børn en tilstrækkelig levestandard, og der refereres til en række anbefalinger fra FN's Børnekomité, som overvåger gennemførelsen af børns rettigheder.

Denne sammenfatning af rapportserien *Børns levestandard i Grønland* præsenterer de enkelte delrapporters metoder og konklusioner i hovedtræk. Endvidere præsenteres rapporternes anbefalinger til videre indsatser. For uddybende oplysninger henvises til de tre delrapporter, der alle kan hentes på grønlandsk og dansk fra MIPIs hjemmeside: www.mipi.gl

Sammenfatning af Børns levestandard i Grønland – del 1, 2 og 3

Børn med afsavn – interviewundersøgelse med børn og forældre i familier med knap økonomi – Børns levestandard i Grønland – del 1

”At leve i en familie med lav indkomst, gør mig ked af det. Man misunder at se andre unge, som altid har penge, når man selv mangler penge. Man misunder børn med forældre, der har arbejde. Det er ikke sundt at mangle mad. Hvis vi havde penge nok, kunne vi tage af sted på sommerferie, og vi kunne købe tøj. Jeg kunne også cykle i min fritid, hvis vi havde penge til at købe sådan nogle ting” (Pige, 15 år).

Ud fra et børneperspektiv beskriver *Børns levestandard i Grønland - del 1*, hvordan børn forstår og oplever deres omverden, og de vilkår de lever under. Centralt for undersøgelsen er børns oplevelse og håndtering af familiens økonomiske situation.

Børn i familier med knap økonomi oplever en række materielle og sociale afsavn

Mange af børnene i familier med knap økonomi lægger mærke til, at familien ind imellem mangler mad, og nogle børn fortæller, at de ikke altid får mad nok, hverken derhjemme eller med i skole.

Flere af børnene udtrykker utilfredshed med deres boligforhold. Det handler ikke kun om, at boligen er for lille til at rumme hele familien. Børnenes utilfredshed handler også om boligens beskaffenhed. De fortæller om utætte huse, om fugt om sommeren og islag om vinteren indenfor i huset. For enkelte børn i undersøgelsen har utilstrækkelige boligforhold handlet om ikke at have tag over hovedet.

De fleste af børnene i familier med knap økonomi oplever en begrænset mulighed for at deltage i en organiseret fritidsaktivitet på grund af familiens økonomiske situation. At være hindret i at deltage i en fritidsaktivitet, der koster penge, indebærer, at børnene er afskåret fra på lige fod med andre børn at indgå i sociale fællesskaber, som er indeholdt i organiserede fritidsaktiviteter. Enkelte børn har imidlertid haft mulighed for at deltage i fritidsaktiviteter, som enten er betalt af offentlige instanser eller private aktører.

Nogle børn giver udtryk for, at fritidsaktiviteter ikke har deres interesse, eller at de ikke har tænkt over, om de har lyst til at gå til noget i deres fritid. Det kan være et udtryk for, at de afstemmer deres forventninger til familiens økonomiske situation, og således allerede på forhånd ekskluderer sig selv fra at deltage i fritidsaktiviteter. Men det kan også skyldes, at der ikke findes tilbud om fritidsaktiviteter i det område, børnene bor i. Flere bygdebørn påpeger, at de savner muligheden for at gå til fritidsaktiviteter.

Flertallet af børnene i familier med knap økonomi har hverken i eller uden for ferieperioder været væk fra deres lokalområde. For nogle af disse børn betyder sommerferie at lave det samme, som de altid gør. Enkelte børn har haft alternative feriemuligheder uden om forældrene, fx sammen med bedsteforældre eller på en gratis børnelejr.

Flere af børnene har ikke venner på besøg hjemme hos sig selv, og forstår ikke hvorfor det ikke sker. Mulighederne og rammerne for børnenes samvær synes af betydning for, om børnene mest er hos andre venner eller har venner med hjemme på besøg. Nogle børn er mest hos deres venner, fordi de der har mulighed for at lave andre aktiviteter, fx at spille på computer. Tages rammerne for børnenes samvær i betragtning, er det afgørende, at stort set alle børn i undersøgelsen deler værelse med søskende og i nogle tilfælde også med deres forældre, og at de ønsker at få deres eget værelse, bl.a. så de kan invitere venner med hjem.

Fælles for børn i familier med knap økonomi er, at de fortæller, at de i mindre omfang end deres jævnaldrende får lommepenge, og at de i nogen perioder ingen lommepenge får. De få børn, der regelmæssigt får lommepenge, får det af bedsteforældre eller en forælder, som de ikke bor sammen med. Børnene beskriver det at kunne "gå i butikken" og købe slik,

sodavand o.l. som en afgørende markør til at se forskel på, om familier har for få penge eller rigelig med penge. At få lomme penge giver børnene mulighed for at deltage i det sociale fællesskab, der er omkring at "gå i butikken" både i og uden for skoletid, og det giver dem tillige mulighed for på et synligt parameter ud ad til at demonstrere, at de ikke afviger fra normen, men er som andre børn.

De fleste af de ældre børn har et fritidsjob. For børnene er et fritidsjob ikke et individuelt projekt. Motivationen for at få et job er for hovedparten af børnene tæt forbundet med et ønske om at ville hjælpe familien økonomisk. Børnene udviser stor bekymring for familiens situation og forsøger at hjælpe til, så godt de kan. Mest af alt handler det om at spæde de ekstra penge til, der giver familien råd til at købe tilstrækkelige daglige fornødenheder. De ældre børns jobs kan i vid udstrækning medvirke til at afskærme børnene selv, og i nogen grad deres søskende og forældre fra at opleve afsavn i hverdagen i form af daglige fornødenheder som mad.

Lomme penge og fritidsarbejde giver børnene et selvstændigt økonomisk handlerum. Børn, der oplever at have et økonomisk handlerum, har lettere ved at opretholde et positivt selvbillede. For børnene er det at have et økonomisk handlerum også vigtigt i forhold til at kunne opretholde sociale relationer. Et fritidsjob kan modsat have som effekt, at børnene får mindre tid til deres venner, og det kan påvirke deres skole negativt, fx i form af træthed og mindre tid til lektier. Den yderste konsekvens er, at børn udmeldes af skolen.

Flertallet af børnene i familier med knap økonomi giver udtryk for ikke at trives optimalt eller decideret mistrives i en klassesammenhæng. Det skyldes, at de står uden for det sociale fællesskab i klassen, og at de bliver mobbet. For nogle børns vedkommende er deres mistrivsel kombineret med faglige vanskeligheder. Enkelte børn oplever, at mobning er forbundet med ulighed i adgang til materielle goder. Denne opfattelse er også udbredt i stilene, hvor elever skriver om, hvordan børn i familier med få penge, bliver mobbet, fx på grund af at de går i gammelt tøj.

På trods af at børnene ikke trives optimalt eller mistrives i sociale sammenhænge i skolen, er flere opmærksomme på vigtigheden af at gå i skole. For enkelte børn skyldes denne opmærksomhed, at deres forældre indkoder dem, at det er afgørende, at de lærer noget og passer deres skole for at få andre muligheder, end de selv har haft, og ikke ender som ufaglærte med ringe jobmuligheder og en ustabil indtægt til følge. Andre børn har ingen tanker om, hvad de vil i fremtiden. Det er overvejende yngre børn, for hvem videreuddannelse og job ligger langt ude i fremtiden, men også få af de ældre børn giver udtryk for ikke at have nogen ide om, hvad de gerne vil i deres liv. Disse unge synes at være præget af apati og en manglende tro på fremtiden.

Børnenes bevidsthed om og håndtering af familiens knappe økonomi

Børnene er i større eller mindre grad bevidste om familiens knappe økonomi. Dette viser sig på flere måder. Nogle børn udtrykker bekymring for, at familien ind imellem mangler mad, og gør deres bedste for at hjælpe til, fx ved at få sig et fritidsjob. Andre børn afstemmer deres forventninger til familiens økonomiske knaphed, og giver udtryk for ikke at have ønsker om at deltage i fritidsaktiviteter eller tage på ferie sammen med familien.

”Jeg vil gerne have fast arbejde, jeg kan have efter skole, for at hjælpe mine forældre økonomisk - mest med hensyn til at købe madvarer til mine forældre og få det til at løbe rundt økonomisk” (Pige, 15 år).

Børnenes bevidsthed stiger generelt med alderen, og de ældste børn synes således mere bevidste om familiens økonomiske knaphed end de yngre børn. De ældre børn fortæller, at de ikke længere spørger deres forældre om penge til noget og giver udtryk for at ville klare sig selv. De yngre børn fortæller enten, at de er ligeglade, eller at de plager deres forældre, hvis de ikke kan få det, de gerne vil have. At give udtryk for at være ligeglad kan være en måde at beskytte sig mod at føle afsavn. Forældrene oplever, at deres børn – især de ældre børn – i vid udstrækning forstår og accepterer, at de ikke kan få og gøre det samme som andre børn. Hos børnene kommer dette til udtryk som, at de afstemmer deres behov og ønsker til familiens knappe økonomi. De lærer at leve med afsavn, hvilket kan mindske børnenes umiddelbare forventninger og stræben i livet.

”Siden jeg blev konfirmeret, er jeg holdt op med at spørge mine forældre om noget, og jeg er i stedet begyndt at tjene mine egne penge” (Dreng, 16 år).

Børnenes syn på familiens økonomiske situation formes i forhold til det omgivende samfund, og i denne sammenhæng er normen for både materielt og socialt forbrug hos jævnaldrende et afgørende parameter. Børnene måler og vejer deres egen situation i forhold til andre børn. De fortæller, hvordan de lægger mærke til, at andre børn har flere penge, fx fordi deres familie har bil, eller fordi de har råd til at gå i butikken hver dag mv. På den ene side nedtoner børnene deres forventninger og afstår fra at ville have og gøre de samme ting som deres jævnaldrende. Men på den anden side forårsager det umiddelbare pres, børnene oplever som følge af, hvad der er normen hos deres jævnaldrende, at de også i flere sammenhænge giver udtryk at ønske sig det samme som andre børn.

Børnenes måde at håndtere den økonomiske knaphed på varierer. Nogle børn håndterer situationen aktivt, mens andre børn håndterer situationen passivt. En aktiv håndtering viser sig fx ved, at børnene får sig et fritidsjob, sparer penge op eller deltager i gratis fritidsaktiviteter for børn. De børn, der håndterer situationen aktivt, har hvad man kan kalde en problemløsende tilgang. De børn, der omvendt håndterer situationen passivt, har hvad man kan kalde en undvigende tilgang. De forsøger på et mere eller mindre bevidst plan at overbevise sig selv om, at de hverken har behov, ønsker eller forventninger. En passiv håndtering viser sig fx ved, at børnene ikke spørger deres forældre om noget, hverken ting, oplevelser eller lomme penge, eller ved at de giver udtryk for ikke at have overvejet at deltage i fritidsaktiviteter eller have venner med hjem på besøg. De har lært at kontrollere sig selv og at være foruden både ting og oplevelser, og det kan føre til apati og social isolation.

Børnenes bevidsthed om familiens økonomiske situation, bevæger sig også ind på mere følsomme områder, såsom hvordan den præger stemningen i hjemmet. Nogle børn giver udtryk for, at deres forældres humør er negativt påvirket af, at de mangler penge, og at det medfører, at de ind imellem drikker for meget. Andre børn derimod har lagt mærke til, at deres forældre på trods af økonomiske begrænsninger bevarer et socialt overskud. Enkelte børn giver udtryk for, at det er lettere at leve med knap økonomi, når de indgår i åbne og positive familierelationer, og at det vigtigste er at føle sig elsket af sine forældre.

”Nogen gange kan jeg mærke, at mine klassekammerater spørger deres forældre efter penge, og dem får de hver dag [...] Nogen gange tænker jeg, hvis bare jeg kunne have det som dem, der har mere end mig (Pige, 14 år).

Børn i Grønland er generelt meget bevidste om sammenhængen mellem familiens økonomi og børns levestandard

Børn i Grønland er generelt meget bevidste om, at børn i familier med knap økonomi lider en række både materielle og sociale afsavn i hverdagen. Det kommer til udtryk i stilene, hvor eleverne beskriver, hvordan børn i familier med for få penge mangler mad, og at mangel på mad kan medføre, at børnene ikke kan koncentrere sig i skolen. De skriver om, at børnene går i gammelt tøj, fordi forældrene ikke har råd til at give dem noget nyt, og at de derfor bliver mobbet i skolen. De fortæller, at børnenes følelse af skam gør, at de isolerer sig fra andre børn, og at børnene på grund af familiens situation har det dårligt og føler sig magtesløse. De redegør også for børnenes begrænsede muligheder, og hvordan disse kan have konsekvenser for dem helt ind i deres voksenliv.

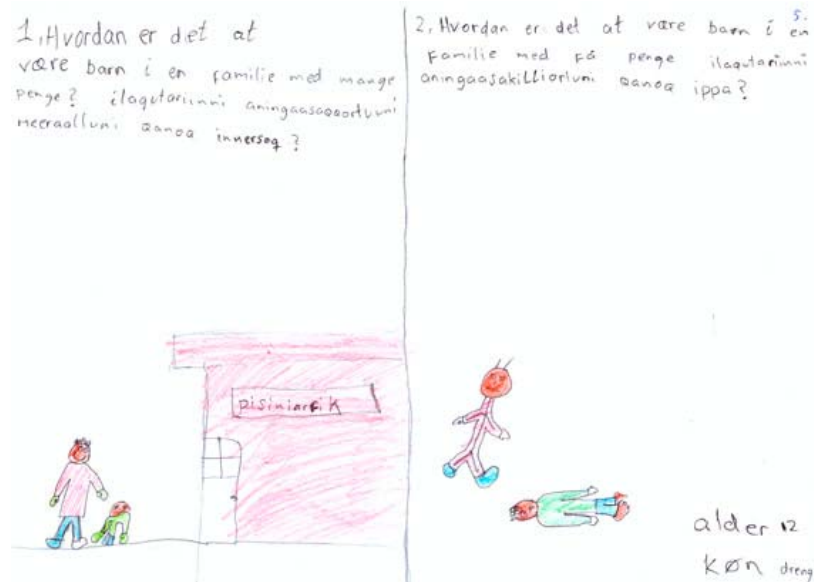
”Forældres lave indkomst medfører manglende mad, ingen madpakke med i skole og kun lidt at spise hver dag” (Pige 13 år).

At børn generelt er bevidste og har en nuanceret forståelse af sammenhængen mellem en families økonomiske situation og børns levestandard viser sig også i børnenes tegninger, hvor de illustrerer levevilkårene for familier med henholdsvis mange og få penge som mærkbart forskellige. De viser, at der ikke alene er forskelle, når det gælder familiens materielle levestandard. Også sindsstemningen i familien er påvirket af, om familien har mange penge. Børn i familier med mange penge afbildes som glade, mens familier med få penge afbildes som triste, bl.a. fordi de ikke har råd til mad eller tøj.

”De bliver trætte, ukoncentrerede og mister interessen i skolen, fordi de har det dårligt” (Dreng 14 år).

Børnene tager udgangspunkt i deres lokale virkelighed og i flere tilfælde deres eget liv, når de skal beskrive eller illustrere, hvordan en families økonomiske situation påvirker børns levevilkår. Der viser sig at være markante forskelle på børnenes tegninger fra henholdsvis hovedstaden, byer og bygder. Af betydning er, at bygdebørn i modsætning til børn fra hovedstaden, gengiver det at være barn i en familie med henholdsvis mange eller få penge, som et spørgsmål om adgang til basale fornødenheder, såsom mad, mens hovedstadens børn bevæger sig inden for en større materiel målestok, hvor penge overvejende afbildes som værende af betydning for, om familien har råd til et stort hus og én eller flere biler.

”De bliver drillet i skolen. De kan ikke købe nyt tøj eller nogen andre ting, som de gerne vil have, som de andre børn eller unge har” (Dreng, 14 år).

Perspektivering

Andre grønlandske undersøgelser peger på, at der er sociale forskelle i børns trivsel og levestandard¹. Børn i mindre velhavende familier har et dårligere selv vurderet helbred, de giver udtryk for oftere at blive mobbet og føler sjældnere, at de har et godt liv i sammenligning med børn fra mere velhavende familier. Forskellene kommer også til udtryk ved, at børn fra familier med lav indkomst hyppigere end andre børn går sultne i seng eller i skole. Som denne rapportserie ligeledes peger på, er velstanden ikke kun ulige fordelt i social forstand, men også i geografisk forstand. Således har børn i bygderne en lavere velstand i forhold til børn fra byerne og særligt i forhold til hovedstaden, hvor den højeste velstand blandt børn eksisterer².

Mens levevilkårene for grønlandske børn i familier med knap økonomi på den ene side skal betragtes som unikke, viser denne undersøgelse, at der er mange fællestræk med børn i samme situation i andre lande, fx Canada, USA og europæiske lande³. De overordnede fællestræk er, at børnene oplever materielle og sociale afsavn i hverdagen, som giver dem en begrænset mulighed for på lige fod med deres jævnaldrende at deltage i den almene livsstil i det samfund, børnene lever i. Fælles er også, at børnene er meget bevidste om, at deres familie har få penge og afstemmer deres forventninger til families økonomiske

¹ Schnohr, Christina; Pedersen, Michael J.; Alcón, Maria Carmen Granado & Niclasen, Birgit (2004): *Sundhed og helbred i Grønland fra 1994 til 2002*, INUSSUK - Arktisk forskningsjournal 2, 2004

Schnohr, Christina; Niclasen, Birgit; Løngaard, Katja; Lauersen, Laila Kærgaard (2007): *Sundhed på toppen – resultater fra Health Behaviour in School-aged children (HBSC) undersøgelsen i Grønland i 2006*, INUSSUK – Arktisk Forskningsjournal 1, 2007

² Ibid.

³ Harju, Ann (2005): *Barn och knapp ekonomi*, Rapportserie i socialt arbejde No. 001, IVASO, Växjö Universitet.

situation. De lærer at leve med afsavn, og international forskning viser, at det mindsker børns umiddelbare forventninger og stræben i livet⁴.

⁴ Shopshire, Jules & Middleton, Sue (1999): *Small Expectations. Learning to be poor?* York, Joseph Rowntree Foundation.

Børnefattigdom – en statistisk analyse af indkomstdata for husstande med børn – Børns levestandard i Grønland – del 2

Børns levestandard i Grønland – del 2 er en kvantitativ undersøgelse af børnefattigdom i Grønland. Undersøgelsens formål er dels at præsentere omfanget af børnefattigdom i Grønland, dels at analysere hvilke forhold der er kendetegnende for husstande, hvor der er børn, der lever i fattigdom.

Undersøgelsen er baseret på registeroplysninger fra Grønlands Statistik, og omfatter alle registrerede husstande med børn i alderen op til 18 år i 2004. Datagrundlaget er 8.082 husstande, fordelt på 17 kommuner. Data inkluderer i alt 17.923 voksne og 15.979 børn. 1.362 husstande (17 %) er beliggende i en bygd, 4.703 husstande (58 %) i Grønlands byer, mens 2.017 husstande (25 %) befinder sig i hovedstaden, Nuuk.

Tre mål for fattigdom

Der findes ikke en officielt anvendt grænse for hvornår man lever i fattigdom i Grønland.

Børns levestandard i Grønland – del 2 tager derfor udgangspunkt i tre mål for børnefattigdom, som er anvendt i andre undersøgelser.

Type fattigdom	Børn i fattigdom (antal og % i hele Grønland)		
	Antal børn	Antal husstande	Andel børn (%)
Relativ fattigdom <50% ¹	1.416	576	9
Relativ fattigdom <60% ¹	2.817	1.142	18
Trangsvurderet hjælp	6.142	2.821	39
Implicit fattigdom ²	507	174	4

Tabel 1: Børn der lever i forskellige typer af fattigdom i Grønland
 OECD-vægtkomst for Grønland
 2 Beregninger på husstande med 1-2 voksne, i alt 11.698 børn

De tre mål er relativ fattigdom, trangsvurderet hjælp fattigdom og implicit fattigdom. Resultaterne fremgår af Tabel 1 til venstre.

Relativ fattigdom: Et barn klassificeres som fattigt, hvis den disponible indkomst for barnets husstand er mindre end 50 % af medianindkomsten i Grønland. *Børns levestandard i Grønland – del 2* medtager også et mål for relativ fattigdom, hvor et barn klassificeres som fattigt, hvis den disponible indkomst for barnets husstand er mindre end 60 % af medianindkomsten i Grønland. Begge disse relative fattigdomsmål er anerkendt inden for international forskning og statistik.

Relativ fattigdom betegner dem, som i et samfund har mindst sammenlignet med andre i samfundet. Den generelle anvendte fortolkning er, at børn, der lever i denne form for fattigdom, ikke har adgang til de ting, som i samfundet anses for normalt og nødvendigt. Medianindkomsten deler befolkningen i to lige store dele, hvor den ene halvdel har en indkomst under medianindkomsten, og den anden halvdel har en indkomst over medianindkomsten. Den disponible indkomst vægtes i beregning af relativ fattigdom efter husstandens sammensætning, dvs. efter antal voksne og antal børn i husstanden.

Trangsvurderet hjælp fattigdom: Et barn klassificeres som fattigt, når et medlem af barnets husstand har modtaget trangsvurderet hjælp i løbet af året. Trangsvurderet hjælp tildeles i henhold til lovgivningen, når andre muligheder for forsørgelse er udtømt. Baggrunden for at medtage dette mål som et fattigdomsmål er antagelsen om, at en husstand, der i løbet af året har modtaget trangsvurderet hjælp, på et eller andet tidspunkt i løbet af dette år har haft økonomiske problemer.

Implicit fattigdom: Et barn klassificeres som fattigt, når den disponible indkomst for den husstand, barnet tilhører, er mindre end en fiktiv årlig minimumsindkomst, som er konstrueret på baggrund af offentlige ydelser. Som tidligere nævnt findes der ikke i Grønland en officielt fastlagt fattigdomsgrænse. Men da den fiktive årlige minimumsindkomst er baseret på offentlige ydelser, kan dette mål tolkes som en indirekte fastsat nedre grænse for en acceptabel indkomst.

Resultater

Børn i relativ fattigdom

9 % af alle børn i Grønland lever i relativ fattigdom, når grænsen er sat ved 50 % af medianindkomsten. Dette svarer til 1.416 børn, der lever i 576 husstande, eller hvert 11. barn i Grønland. Hvis grænsen for relativ fattigdom sættes ved 60 % af medianindkomsten, lever 18 % af alle børn i Grønland i denne form for fattigdom. Det svarer til 2.817 børn, der lever i 1.142 husstande, eller hvert 6. barn i Grønland.

Børn i transvurderet hjælp fattigdom

39 % af børnene i Grønland lever i transvurderet hjælp fattigdom. Dette svarer til 6.142 børn, der lever i 2.821 husstande, eller til 4 ud af 10 børn i Grønland.

Børn i implicit fattigdom

4 % af børnene i Grønland lever i implicit fattigdom. Det svarer til 507 børn, der lever i 174 husstande, eller hvert 25. barn i Grønland. Denne beregning er gennemført for husstande med op til to voksne, svarende til at analysen er gennemført for knapt 3/4 af alle børn.

Forhold som medfører forøget risiko for børnefattigdom

Regressionsanalyser har belyst nogle kendetegn for familier i fattigdom, uanset hvilket af de tre mål for fattigdom, der blev benyttet. Børnefattigdom er således mere forekommende, når en eller flere af følgende faktorer kendetegner husstanden:

- Husstandens voksne er under 25 år
- Husstanden har enlige voksne
- Der er mange børn i husstanden
- Husstanden befinder sig i en bygd
- Husstandens voksne alle er født i Grønland

Børnefattigdom fordelt på kommuner

For at kunne sammenligne kommuner er det beregnet, hvor mange børn pr. 1.000 børn der lever i de tre forskellige former for fattigdom i hver kommune. Disse beregninger fremgår af Tabel 2.

	Antal børn I ALT	Relativ fattigdom 50%			Trangsvurderet hjælp fattigdom			Implicit fattigdom			
		Antal børn	Antal børn pr. 100	Andel børn (%)	Antal børn	Antal børn pr. 1000	Andel børn (%)	Antal børn	Antal børn pr. 1000	Andel børn (%)	Antal børn (husstande med 1-2 voksne)
GRØNLAND	15.959	1.416	89	9	6.142	385	39	507	43	4	11.698
Nanortalik	739	105	142	1	384	520	2	21	41	<1	516
Qaqortoq	891	62	70	<1	349	392	2	25	37	<1	672
Narsaq	530	11	21	<1	253	477	2	3	7	<1	417
Paamiut	570	51	90	<1	291	511	2	15	31	<1	491
Nuuk	3.680	179	49	1	831	226	5	140	49	1	2.841
Maniitsoq	1.018	114	112	1	458	450	3	35	45	<1	772
Sisimiut	1.670	96	58	1	602	360	4	25	20	<1	1.271
Kangaatsiaq	565	116	205	1	426	754	3	38	110	<1	345
Aasiaat	870	56	64	<1	249	286	2	10	15	<1	668
Qasigiannguit	404	7	17	<1	15	37	<1	-	-	-	300
Ilulissat	1.354	69	51	<1	523	381	3	26	27	<1	955
Qeqertarsuaq	310	23	74	<1	120	387	1	3	12	<1	247
Uummannaq	803	65	81	<1	384	478	2	14	24	<1	596
Upernavik	1.012	165	163	1	485	479	3	47	70	<1	668
Qaanaaq	289	53	183	<1	140	484	1	14	65	<1	215
Ammassalik	1.055	209	198	1	542	514	3	40	68	<1	588
Ittoqqortoormiit	199	35	176	<1	90	452	1	51	375	<1	136

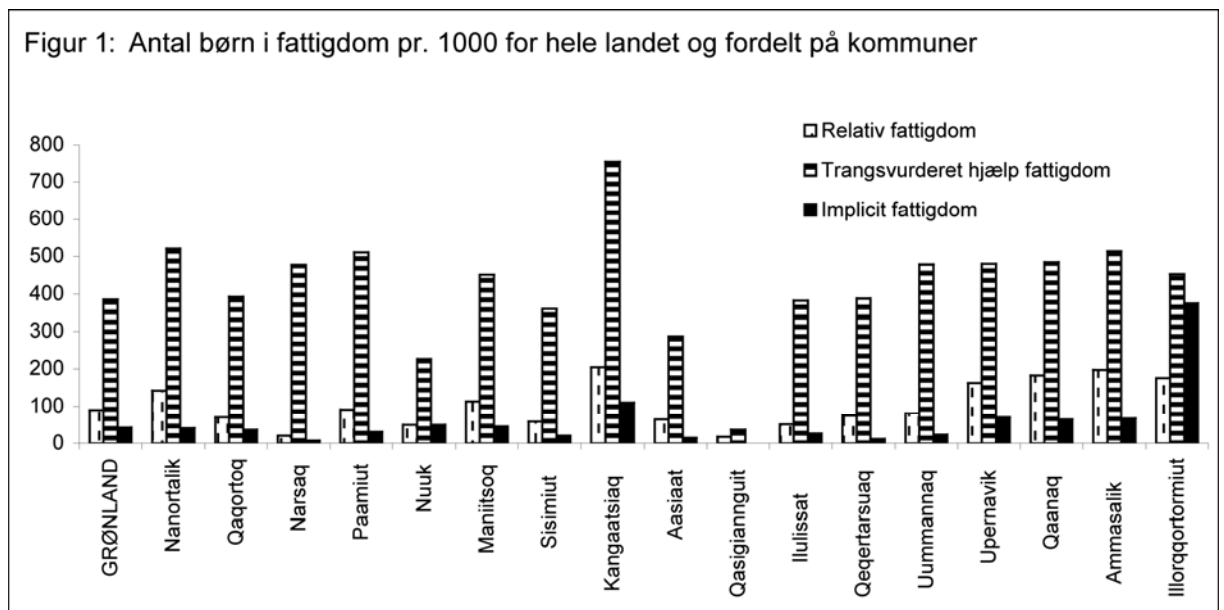
Tabel 2: Antal børn, antal børn pr. 1000 og andel børn i fattigdom i Grønland og fordelt på kommuner

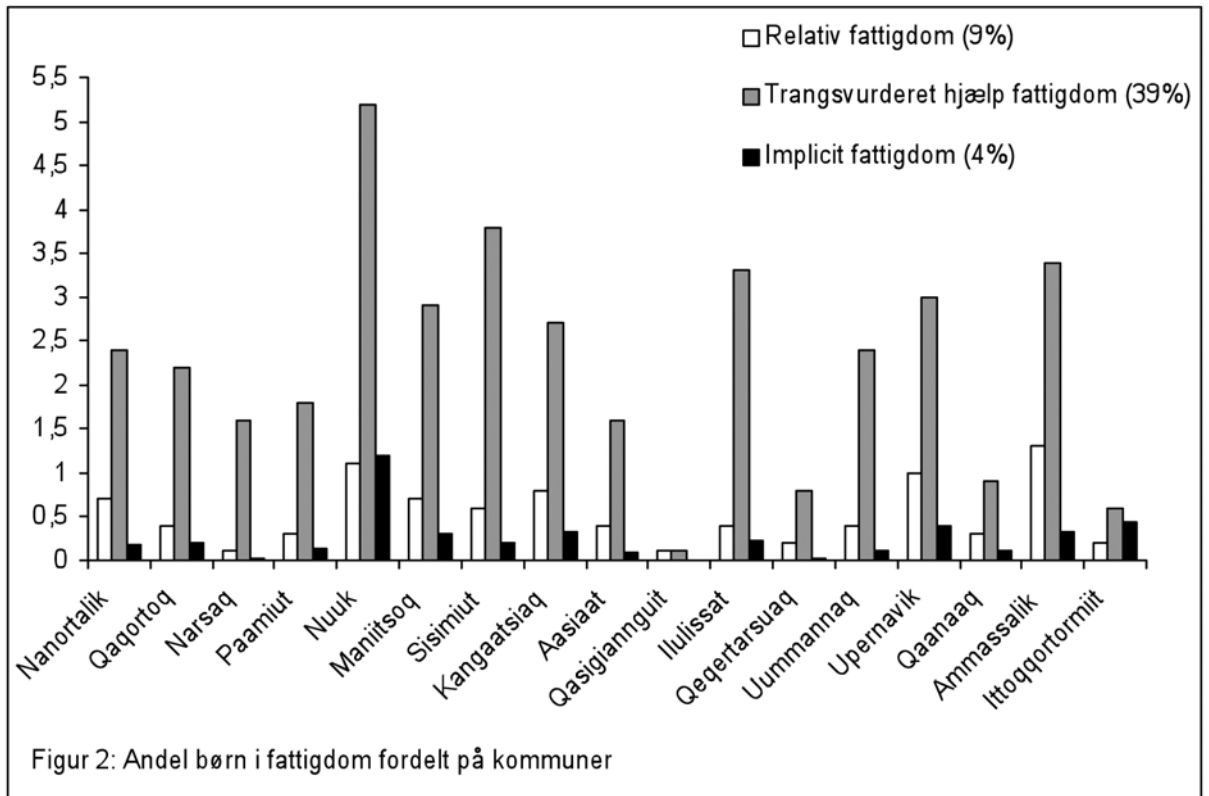
For hele Grønland og for hver kommune vises antallet af børn, der lever i de tre forskellige former for fattigdom. For at kunne sammenligne kommunerne, er det absolutte antal børn omregnet til et antal, der udtrykker, hvor mange der ville være fattige, hvis der var 1000 børn i hver kommune. Det er gjort i kolonnerne "Antal børn pr. 1000" i tabel 2. Disse kolonner kan

bruges, hvis man for en kommune vil se, hvor stor en andel af kommunens børn der kan anses for fattige i sammenligning med andre kommuner. Endelig er kolonnerne "Andel børn (%)" udregnet på baggrund af det samlede antal børn i fattigdom i Grønland. Det vil sige, at de viser fordelingen blandt kommunerne af alle de børn i Grønland, der lever i fattigdom. Dette kan bruges til på landsplan at vurdere, hvor en indsats mod fattigdom ville gavne flest børn.

Figur 1 og 2 nedenfor illustrerer informationerne i Tabel 2.

Hvis man vil benytte informationerne i *Børns levestandard i Grønland – del 2* til at vurdere, hvor i Grønland en indsats for at forbedre børns vilkår vil gavne mest, bør man inddrage de absolutte tal (Figur 1) såvel som de relative tal, hermed menes andelene (Figur 2). For eksempel ser Nuuk ud til at have en fin statistik i sammenligning med Grønlands øvrige kommuner, idet relativt få børn ud af 1000 i Nuuk klassificeres som fattige, men det fremgår, at der i absolutte tal er mange fattige børn i Nuuk, da det er her, der bor flest børn. Mange af Grønlands fattige børn ville altså drage nytte af en indsats her. Et andet eksempel er i Ittoqqortoormiit, hvor der kun bor et mindre antal af de børn, der lever i fattigdom. Men når antallet af børn i fattigdom sættes i forhold til kommunens samlede antal børn, er det en stor andel af børnene i kommunen. For eksempel bor 90 af kommunens 199 børn i husstande, der har modtaget trangsvurderet hjælp. Det svarer til, at hvis der var 1000 børn i kommunen, ville de 452 bo i husstande, der modtager trangsvurderet hjælp. På den måde er det et omfattende problem i forhold til kommunens børnebefolkning og størrelse.

Relativ børnefattigdom i andre lande

Land	År	Andel børn (%) i relativ fattigdom (<50%)	Andel børn (%) i relativ fattigdom (<60%)
Norge	2000	3	8
Finland	2000	3	8
Danmark	2004	4	11
Sverige	2000	4	9
Canada	2000	15	24
Storbritannien	1999	17	28
USA	2000	23	30

Tabel 3: Andele af børn i relativ fattigdom i forskellige lande.

Kilde: Luxembourg Income Study 2007.

I Grønland lever 18 % af børnene i relativ fattigdom under 60 % af medianindkomsten, og 9 % under 50 % af medianindkomsten. Uanset hvilke af disse fattigdomsgrænser man benytter, er det billede, man får ved en sammenligning, dog det samme: Grønland har en større andel fattige børn end de nordiske lande, og en mindre andel end Canada, USA og Storbritannien. Børnefattigdom i andre lande fremgår af ovenstående tabel.

Metodiske forbehold

Forfatterne tager nogle metodiske forbehold ud fra datagrundlaget i relation til definitionerne af husstand og indkomst.

Det er ikke muligt ud fra eksisterende registre i Grønlands Statistik at få oplysninger om familierelationer. Derfor er husstande, dvs. personer registreret på samme adresse, anvendt i beregningerne i stedet. Vedrørende indkomst, er en række af de tilskud, der gives som offentlig hjælp, ikke registreret på en måde, så de kan inddrages i indkomststatistikken. Det er ligeledes ikke muligt at indregne bidraget fra uformel økonomi i nærværende undersøgelse. Uformel økonomi kan ikke antages at være ligeligt fordelt, og det kan heller ikke uden videre antages, at alle har adgang til uformel økonomi.

Formålet med nærværende undersøgelse er at bidrage til området med det mest optimale kvantitative skøn over omfanget af børnefattigdom i Grønland ud fra de tilgængelige statistiske informationer.

FN's Børnekonvention og barnets ret til en tilstrækkelig levestandard – Børns levestandard i Grønland - del 3

Børns levestandard i Grønland – del 3 handler om børn fra familier med knap økonomi og deres ret til en tilstrækkelig levestandard i henhold til FN's Børnekonvention. Delrapporten bygger videre på analyserne i *Børns levestandard i Grønland - del 1* og inddrager resultaterne fra *Børns levestandard i Grønland – del 2*. Tredje delrapport konkluderer, at børn fra familier med knap økonomi på flere måder lever uden en tilstrækkelig levestandard, samt at de grønlandske myndigheder har en pligt til hurtigst muligt at udbedre denne situation.

Barnets ret til en tilstrækkelig levestandard

Grønland tiltrådte FN's Børnekonvention i marts 1992. Konventionen er retligt bindende for de lande, som tiltræder den. Den indeholder en bred vifte af rettigheder for barnet og en række pligter for myndighederne.

Konventionen fastslår i artikel 27 "ethvert barns ret til den levestandard, der kræves for barnets fysiske, psykiske, åndelige, moralske og sociale udvikling". I bestemmelsen anerkendes, at barnet har ret til den levestandard, der er tilstrækkelig for dets udvikling. Den indeholder nogle grundliggende normer for, hvilke omstændigheder der *som minimum* kræves, for at et barn kan udvikle sig.

Børn skal have til adgang til mad, tøj og bolig

I henhold til Børnekonventionens artikel 27 skal børn have adgang til de mest basale nødvendigheder. Det gælder blandt andet i forhold til mad, som skal være til rådighed for

barnet i tilstrækkeligt og nærende omfang. Det gælder også med hensyn til tøj, som skal være passende for barnet i forhold til klimatiske, kulturelle og helbredsmæssige forhold. For at beskytte barnet mod kulde, regn og vind skal barnet endvidere have adgang til en rimelig bolig, som samtidig skal indeholde tilstrækkelig med plads til, at barnet har mulighed for at føre et passende privatliv.

Børn skal kunne udvikle sig alderssvarende og fuldt ud

Udover en ret for barnet til de mest basale nødvendigheder, indeholder artikel 27 også en ret for barnet til at leve under omstændigheder, der er tilstrækkelige for barnets fulde udvikling. Det gælder i forhold til fysisk og psykisk udvikling, men også for andre former for udvikling som kendetegner hele og velfungerende individer. I forhold til barnets sociale udvikling, skal barnet fx have mulighed for at udvikle gode og sunde relationer til forældre, familie og jævnaldrende samt at deltage i alderssvarende sociale aktiviteter, blandt andet i form af leg og fritidsaktiviteter.

Alle børn skal gives lige muligheder

Børnekonventionens rettigheder gælder for *ethvert barn*. Det vil sige, at alle børn skal betragtes som ligeværdige og gives lige muligheder for at nyde børns rettigheder. De må således ikke udsættes for nogen former for forskelsbehandling fx på grund af race, køn, hudfarve eller familiens formueforhold. Børn må altså ikke forskelsbehandles og gives ringere mulighed for at nyde deres ret til en tilstrækkelig levestandard, fordi deres familier har knappe økonomiske ressourcer.

Børns levestandard i familier med knap økonomi i Grønland

I Grønland oplever børn fra familier med knap økonomi, at de ikke har adgang til at få dækket deres behov for tilstrækkelig og nærende mad, passende tøj samt en rimelig bolig, og at de bliver hindret i de forskellige former for udvikling, som er beskrevet i Børnekonventionens artikel 27.

Forældre har ikke råd til at sikre en tilstrækkelig levestandard for deres børn

Forældre fra familier med knap økonomi formår i større eller mindre omfang ikke at opretholde en levestandard, som er tilstrækkelig for deres børns udvikling. I flere familier mærkes den økonomiske knaphed så markant, at der ikke er råd til at dække deres børns behov for mad, tøj og bolig, sådan som disse behov skal forstås ifølge Børnekonventionen.

Børns udvikling begrænses, når de afskæres fra at kunne deltage i sociale sammenhænge

Børn fra familier med knap økonomi oplever at være afskåret fra at deltage i aktiviteter, som er vigtige for deres udvikling. Det gælder blandt andet i forhold til at kunne deltage i organiserede fritidsaktiviteter og andre sociale sammenhænge, som kræver økonomiske ressourcer.

Børn udvikler sig som små voksne i stedet for som børn

For de lidt ældre børn fra familier med knap økonomi gælder, at de er bekymrede for deres families velfærd og forsøger at tjene penge, så de kan bidrage med indkøb af madvarer og lignende. Ved at indtage sådanne roller begrænses børnene i større eller mindre omfang i at udvikle sig alderssvarende som andre børn. I stedet udvikler de sig som små voksne med bekymringer og ansvar, som normalt hører voksenlivet til.

Børns udvikling hindres, fordi de mobbes i skolen

At flertallet af børnene fra familier med knap økonomi ikke trives optimalt eller decideret mistrives i en classesammenhæng kan påvirke deres udvikling negativt i flere henseender. Mens mobning er et komplekst fænomen, tyder børnenes egne udsagn på, at manglende adgang til penge og materielle goder er medvirkende til, at børn mobbes.

Børns udvikling hindres i stressede familiemiljøer

Mangel på penge kan være en væsentlig stressfaktor for forældre i familier med knap økonomi og have en negativ indflydelse på både forældres og børns humør. Stressede miljøer i familier med knap økonomi forringer forældres evne til at beskytte og drage omsorg

for deres børn og skader børns trivsel og udvikling. Børnene mister modet, bliver triste og føler mindre livsglæde, når familien mangler penge.

Pligter til at sikre børn en tilstrækkelig levestandard og FN's Børnekonvention

I anerkendelse af at børn ikke selv er i en position til at sikre de vilkår, som er nødvendige for deres udvikling, foreskriver Børnekonventionen en række pligter for andre aktører. Det gælder primært for børnenes forældre, men også for myndighederne som har en pligt til at gribe ind med assistance og støtteprogrammer, hvis forældrene ikke selv har råd til eller magter at sikre de levevilkår, der er nødvendige for deres børns udvikling.

Pligter for grønlandske myndigheder og FN's Børnekonvention i grønlandsk lovgivning

I dag følger myndighedernes pligt til at assistere forældre med at skabe en tilstrækkelig levestandard for deres børn af Grønlands egen lovgivning. Lovgivningen er på centrale områder udformet efter Børnekonventionens bestemmelser og pålægger de grønlandske myndigheder at gennemføre alle børns rettigheder. Fra Grønlands side er dette et progressivt skridt. Det bidrager både til at vise omverdenen, at man tager sine pligter i henhold til Børnekonventionen alvorligt, men også til en øget anvendelse af Børnekonventionen, når opgaver om børn skal løses i den daglige administrative praksis.

Pligt til at skabe større gennemsigtighed i anvendelsen af offentlige ressourcer

Selvom grønlandsk lovgivning indeholder elementer, der tilgodeser børns ret til en tilstrækkelig levestandard, og selvom myndighederne har iværksat en række tiltag for at forbedre børns trivsel og velfærd, så lever et antal børn stadig uden en tilstrækkelig levestandard i dagens Grønland.

Spørgsmålet er derfor, om myndighederne gør nok for at skabe en tilstrækkelig levestandard for børn. I Børnekonventionens forstand er spørgsmålet mere præcist, om myndighederne *til enhver tid* gennemfører alle tiltag *i videst mulige omfang* med henblik på *så hurtigt og så*

effektivt som muligt at sikre ethvert barn en tilstrækkelig levestandard ved at benytte alle relevante ressourcer, der er rådighed i det grønlandske samfund.

På nuværende tidspunkt kan spørgsmålet ikke besvares på fyldestgørende vis. Det skyldes blandt andet, at der ikke findes en opgørelse over, hvor mange ressourcer de grønlandske direktorater, offentlige enheder og udvalg samt forskellige kommuner og institutioner anvender til fordel for børns trivsel og velfærd. Uden en sådan opgørelse er det vanskeligt at vurdere, i hvilket omfang myndighederne imødekommer deres pligter i henhold til Børnekonventionen og prioriterer at skabe de rammer for børn, som kræves for, at børn kan nyde deres ret til en tilstrækkelig levestandard.

Pligt til at omfordele grønlandske ressourcer

På trods af den manglende gennemsigtighed i myndighedernes anvendelse af ressourcer, er det åbenbart, at myndighederne kan gøre mere for at forbedre levestandarden blandt børn fra familier med knap økonomi. Det skal ses i lyset af, at Grønland, i Børnekonventionens forstand, betragtes som et velstillet land med en relativ stor mængde af ressourcer til rådighed. Ved at omfordele og benytte disse ressourcer til fordel for børns trivsel og velfærd i højere grad end tilfældet er i dag, ville myndighederne kunne mindske antallet af børn, som lever uden en tilstrækkelig levestandard.

Ansvar påhviler alle offentlige myndigheder

Mens ansvaret for at gennemføre Børnekonventionen og foretage en omfordeling af samfundets ressourcer overordnet påhviler Landsstyret, har alle relevante offentlige myndigheder en pligt til at mobilisere og sikre de ressourcer, der skal til for at skabe en tilstrækkelig levestandard for børn fra familier med knap økonomi. Dette gælder særligt for kommunerne, som i den daglige administrative praksis har til opgave at bistå forældre, hvis knappe økonomi ikke rækker til at sikre de levevilkår, der er nødvendige for deres børns udvikling.

Pligt til at indhente assistance i tilfælde af mangel på ressourcer

Skulle det vise sig, at myndighederne ikke kan mobilisere de nødvendige ressourcer indenfor Grønlands egne grænser til at gennemføre retten til en tilstrækkelig levestandard, er det Landsstyrets opgave, i overensstemmelse med Børnekonventionen, at indhente assistance hos andre lande eller internationale organisationer.

I Landsstyrets tilfælde ville det være nærliggende at indhente assistance fra den danske regering, som har et stort medansvar for, at Børnekonventionens rettigheder gennemføres i Grønland. Det skyldes, at den danske regering bærer det endelige ansvar overfor FN's Børnekomité og det internationale samfund med hensyn til at realisere børns rettigheder inden for hele den danske stat. Dette gælder også i forhold til Grønland, som i juridisk forstand stadig er en del af den danske stat.

Anbefalinger

De tre delrapporter præsenterer en række anbefalinger, som kan bruges, hvis det ønskes at forbedre børns levestandard i Grønland. Det er anbefalinger fra grønlandske børn og unge selv, anbefalinger på baggrund af den statistiske analyse og anbefalinger baseret på praksis fra FN.

Anbefalinger fra børn og unge i Grønland

Elever fra 9.-10. klasse har i deres stille uopfordret skrevet nogle anbefalinger til at forebygge eller hindre, at børn lider afsavn i hverdagen på grund af, at familien har for få penge. Elevernes anbefalinger kan læses som en appel til både private og offentlige aktører i Grønland. Anbefalingerne handler blandt andet om flere i uddannelse, højere lønninger til lavindkomstgrupper, lavere priser på dagligvarer og direkte fokus på børn i tildelingen af offentlige midler. Nedenfor præsenteres anbefalingerne, som eleverne selv har formuleret dem i deres stille.

”Penge er noget, som børn og unge mangler, når det gælder mad. For vi kan ikke købe mad. Det vil måske hjælpe, hvis I giver børn flere penge, uden at informere forældrene. Giv barnet som mangler mad! Vær sød at hjælpe os!?” (Dreng, 15 år).

”Hvis børns forældre ikke har så mange penge, og hvis der ikke er mad nok, så vil børnene sulte. Fx kan det være, at faren er arbejdsløs og moderen betaler alle regninger, og så har de 500 kr. i rest, så er der ikke nok til mad. Lønningerne bør være højere! MAD er vigtigt!” (Pige, 14 år).

”Når forældre ikke har gode jobs, fx er rengøringsarbejdere eller er arbejdsløse, har de knap lige til sig selv. Det kan have konsekvenser for børn og unge, fordi de får det dårligt og får problemer, så derfor må grønlændere uddanne sig for ikke at få et dårligt liv” (Pige, 14 år).

”Butiksvarer skal være billigere, fx grøntsager, bananer, æbler og jordbær. De er alt for dyre i disse tider, og børn skal spise mere grønt” (Pige 13 år).

”For at ordne problemerne må forældre begynde at passe mere på deres børn og give dem mad, og derfra få et godt liv” (Pige, 13 år).

Anbefalinger på baggrund af statistisk analyse af børnefattigdom i Grønland

Den statistiske analyse af indkomstdata har belyst nogle kendetegn for familier i fattigdom i Grønland. Børnefattigdom er mere sandsynligt, når en eller flere af følgende faktorer kendetegner en husstand:

- Husstandens voksne er under 25 år.
- Husstanden har enlige voksne.
- Der er mange børn i husstanden.
- Husstanden befinder sig i en bygd.
- Husstandens voksne er alle født i Grønland.

Kendskab til disse risikofaktorer kan bruges til at tilrettelægge målrettede indsatser, der forbedrer forholdene for særligt udsatte husstande og således mindsker sandsynligheden for børnefattigdom. Endvidere kan kortlægningen af børnefattigdom fordelt på kommuner bruges til at vurdere, hvor stort behovet for en indsats i de enkelte kommuner er.

Børnefattigdom kan have alvorlige konsekvenser. Derfor finder forfatterne, at det er vigtigt at følge udviklingen i børnefattigdom. Det kan gøres ved at gentage den statistiske analyse, som foreligger i *Børns levestandard i Grønland – del 2*, der er baseret på Grønlands Statistiks registre, som opdateres jævnligt.

Længerevarende fattigdom må forventes at have alvorligere konsekvenser for børn end kortvarig fattigdom. Hvor undersøgelsen i *Børns levestandard i Grønland – del 2* bygger på indkomstdata for et enkelt år, vil det således også være relevant at lave en undersøgelse baseret på indkomstdata for flere år. En sådan undersøgelse vil kunne vise, om der er en gruppe børn, der lever i vedvarende fattigdom samt hvilke faktorer, der ser ud til at fastholde børn i fattigdom, og hvilke faktorer der ser ud til at kunne hjælpe en husstand ud af fattigdom.

Anbefalinger på baggrund af praksis fra FN's Børnekomité

FN's Børnekomité, som overvåger gennemførelsen af børns rettigheder, har kun haft ringe mulighed for at anbefale, hvilke tiltag der bør iværksættes i Grønland for at forbedre børns levestandard. Det skyldes at, dokumentationen om børns levestandard i Grønland, som hidtil er blevet tilvejebragt Børnekomitéen, har været mangelfuld.

Overfor en række af verdens andre lande har Børnekomitéen imidlertid udstukket anbefalinger om, hvordan levestandarden blandt børn kan forbedres. Anbefalingerne er udstedt i henhold til Børnekonventionen og er relevante for myndighederne i alle lande, hvor et betydeligt antal børn lever i fattigdom og uden en tilstrækkelig levestandard. Dette gælder også for myndighederne i Grønland.

Disse anbefalinger handler blandt andet om at yde støtte til familier med knap økonomi, reducere fattigdom, og hvordan myndighederne på bedre vis kan imødekomme deres pligter i henhold til Børnekonventionen. På baggrund af FN's Børnekomités praksis og med henblik på at gennemføre barnets ret til en tilstrækkelig levestandard i Grønland anbefales det således, at:

- Øge den finansielle og ikke-finansielle støtte til børnefamilier med knap økonomi for at reducere fattigdom og beskytte børn mod de negative virkninger, som økonomisk knaphed medfører for deres udvikling.
- Vedtage en sammenhængende og omfattende handlingsplan til bekæmpelse af børnefattigdom og realisering af børns rettigheder, som kan implementeres på centrale, regionale og lokale administrative niveauer.
- Diskutere analyser af børnefattigdom i landets parlament og hos relevante myndigheder samt at lade sådanne analyser danne baggrund for en handlingsplan til bekæmpelse af fattigdom.

- Styrke koordinationen mellem de forskellige administrative enheder, som er involveret i realiseringen af børns rettigheder.
- Tage særligt hensyn til befolkningen, som bor i afsides og fjerntliggende områder ved bekæmpelse af fattigdom.
- Reducere uligheder i distributionen af velstand og anvende landets økonomiske vækst til at støtte marginaliserede familier.
- Vedtage en officiel fattigdomsgrænse, som kan danne baggrund for at føre tilsyn med omfanget af fattigdom og vurderinger af, om fattigdommen tiltager eller falder blandt befolkningen.
- Øge indsamlingen af viden om og dokumentation af børns levestandard og føre tæt tilsyn med marginaliserede børn, herunder at etablere en database om børnefattigdom.
- Systematisk udarbejde og offentliggøre tal, som på en nem, tilgængelig og gennemsigtigt måde viser hvor stor en andel af landets offentlige ressourcer, som benyttes til at forbedre børns levestandard.

Litteraturliste

Bemærkninger til forslag til Landstingsforordning om hjælp til børn og unge samt Betænkning. Landstingets Familie- og Sundhedsudvalg vedrørende forslag til Landstingsforordning om hjælp til børn og unge. Kan hentes på www.nanoq.gl.

FN's Børnekonvention – læs den i sin helhed på dansk på følgende link:

<http://www.barnetsvalg.com/fn.htm>

FN's Børnekomité (2003): *General comment No. 5. General measures of implementation of the Convention on the Rights of the Child (arts. 4, 42 and 44, para. 6), CRC/GC/2003/5.* Kan hentes på www.ohchr.org

FN's Børnekomité (2005): *Concluding observations: Denmark. 23/11/2005. CRC/C/DNK/CO/3.* Kan hentes på www.ohchr.org

FN's Børnekomité (2005, 2006): *Konkluderende observationer fra FN's Børnekomité i relation til artikel 27, 2005 og 2006.* Kan hentes på www.ohchr.org

Grønlands Familiedirektorat (2003): *Vejledning om hjælp til børn og unge.* Kan hentes på www.nanoq.gl

Harju, Ann. 2005. *Barn och knapp ekonomi. Rapportserie i socialt arbete No. 001.* IVASO, Växjö Universitet.

Landstingsforordning nr. 1 af 15. april 2003 om hjælp til børn og unge
Kan hentes på www.nanoq.gl

Luxembourg Income Study (LIS) (2007): *Key Figures database* – data hentet fra <http://www.lisproject.org/keyfigures.htm> 15. juni 2007

Schnohr, Christina; Pedersen, Michael J.; Alcón Maria Carmen Granado & Niclasen, Birgit 2004. [Sundhed og helbred hos skolebørn i Grønland fra 1994 til 2002.](#) Inussuk – Arktisk Forskningsjournal 2004.

Schnohr, Christina; Niclassen, Birgit; Løngaard, Katja; Laursen, Laila Kærgaard 2007. *Sundhed på toppen – resultater fra Health Behavior in School-aged children (HBSC) undersøgelsen i Grønland i 2006*, INUSSUK – Arktisk Forskningsjournal 1, 2007.

Shopshire, Jules & Middleton, Sue. 1999. Small expectations. *Learning to be poor?* York: Joseph Rowntree Foundation.

For at se alt litteratur brugt til rapporterne, klik ind på www.mipi.gl og se rapporterne.